

Historieglimt 80

Anton Kalvaas gate og Boligan

Anton Kalvaas gate går fra Anders Buens gate og langs jernbanen nordøstover mot Nidarholms gate der den ender blindt. Den fikk sitt nåværende navn i 1938. Tidligere var navnet Gunnerus gate som den fikk i 1899. Gunnerus var Johan Ernst Gunnerus (1718-1773), biskop i Trondhjems stift, og en av grunnleggerne av Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab eller forkortet kalt Videnskapsselskapet. Han var også kjent for sitt store naturvitenskapelige forskningsarbeid. I 1938 fikk han en gate i Midtbyen oppkalt etter seg. Den ligger nær Schøning og Suhms gate, oppkalt etter de to andre grunnleggerne av Vitenskapsselskapet.

Anton Kalvaas gate 1 til 10 er Arbeiderboligene eller Boligan på Ulstadløkka. De var de første kommunalt bygde arbeiderboliger i byen og er i dag eid av det kommunale eiendomsselskapet Trondheim Eiendom. Leilighetene har gulvflate på 50 til 70 kvadratmeter. Det regnes i dag som forholdsvis små boliger. Boligan var et resultat av et langsiktig arbeid for å få bukt med den store bolig mangelen i byen. I de store byene i Norge var det en av fanesakene for arbeiderbevegelsen å bedre boligstandarden for vanlige arbeidsfolk. Likevel var det et filantropisk selskap som gikk i spissen. I 1873 ble Selskabet for Arbeiderboligers Anskaffelse (SAA) stiftet og Kolonien ved Strandveien ble bygd. Arbeiderboligen på Kalvskinnnet ble forresten bygd allerede i 1856-58. Den er renoverert og eies nå av Studentsamskipnaden. Kommunen sikret seg byggegrunn av Ulstadløkken gård og i 1914 til 1915 ble Boligan oppført. De er ti leiegårder med til sammen 48 leiligheter. Byleksikonet har 60 leiligheter. Leilighetene hadde kombinert stue og kjøkken, soverom, spiskammer, skyllerom, gang og kleskott. Arkitekt var Sverre Pedersen, byarkitekten. Leilighetene ble fordelt til familiefedre med familier i trange kår med minst tre barn å forsørge. I dag bor det mange av våre nye landsmenn i leilighetene. I 1916 ble det oppført ytterligere 30 kommunale leiligheter på Ulstadløkka, i Nidarholms gate. Samme år bygde kommunen 120 provisoriske boliger på Kristianstensletta, Pappenheim.

Gata har navn etter Anton Kalvaa (1857-1922). Han var agitator for Arbeiderpartiet og medlem av bystyret fra 1906. Einar Gerhardsen forteller i sin selvbiografi *Unge år*, Oslo 1974 s. 291, litt om Kalvaa: *"Anton Kalvaa var også en av dem Tranmæl hadde historier om. Kalvaa var en robust anleggsarbeider fra Trondheim med en ualminnelig kraftig stemme. På landsmøtet i 1915 var det på representantenes plasser lagt ut blyanter med bilde av en kanon. Kalvaa påtalte dette, hvorpå Carl Jeppesen, som var dirigent, rolig bemerket at det var liten grunn til å bruke landsmøtets tid til slike små bagateller. Så tordnet Kalvaa: "Ja, det e vesst riktig det, herr dirigent, men mang' små bakatella blir telsammen ein stor bakatell."*

Arbeiderboligenes historie er så interessant at litt bør nevnes om den. Det er en internasjonal historie. Den er lang og til dels bedrøvelig. Det begynte i industrialismens barndom med at større bedrifter bygget boliger til egne arbeidere, gjerne like ved arbeidsplassen. Ofte var boligene svært enkle og ble preget av fattigdom og forfall; overbefolket som de gjerne var. Det var unntak. Den engelske såpefabrikken Sunlight holdt gode boliger for sine arbeidere i Port Sunlight som nå er fredet. Den var en del av fabrikkens profil. I Trondheim begynte historien med Arbeiderboligen i Sverres gate 8 på Kalvskinnet. Initiativer ble tatt av borgermester Henrik Lysholm og kaptein Carl Bonaparte Roosen og bygget ble senere overtatt av SAA. SAA ble grunnlagt i 1873 av banksjef Helmer Lundgreen, rektor Carl Müller og kaptein Carl Bonaparte Roosen for å skaffe rimelige boliger. Det var altså et veldedig tiltak. DAA reiste syv tomannsboliger på Kolonien ved Strandveien. Senere kom kommunen inn som byggherre for arbeiderboliger.